

Leçons de ténèbres

Il Caravaggio
& Camille Delaforge

Programma

WO 18.03.26
20:00
Concertzaal

Programma

ANTIFOON

Ave, maris stella [3']

SÉBASTIEN DE BROSSARD

Salve Rex [9']

- I. Adagio
- II. Affettuoso
- III. Allegro
- IV. Largo
- V. Allegro è vivace

FRANÇOIS COUPERIN

**Leçon de ténèbres pour le Mercredi
Saint (uit: 3 Leçons de ténèbres) [15']**

- I. Incipit Lamentation Jermiae prophetae
– Aleph. Quomodo sedet sola
- II. Beth. Plorans ploravit in nocte
- III. Ghimel. Migravit Juda
- IV. Daleth. Viae Sion lugent
- V. He. Facti sunt hostes
- VI. Jerusalem

ANTIFOON

In monte Oliveti [3']

SÉBASTIEN DE BROSSARD

O Domine [9']

- I. Largo
- II. Adagio
- III. Largo

FRANÇOIS COUPERIN

**Leçon de ténèbres pour le Jeudi Saint
(uit: 3 Leçons de ténèbres) [12']**

- I. Vau. Et egressus est a filia
- II. Zain. Recordata est Jerusalem
- III. Heth. Peccatum peccavit Jerusalem
- IV. Teth. Sordes ejus
- V. Jerusalem

FRANÇOIS COUPERIN

**Leçon de ténèbres pour le Vendredi
Saint (uit: 3 Leçons de ténèbres) [11']**

- I. Jod. Manum suam misit
- II. Caph. Omnis populus
- III. Lamed. O vos omnes
- IV. Mem. De excelso misit
- V. Nun. Vigilavit
- VI. Jerusalem

ANTIFOON

Tristis est anima mea [3']

SÉBASTIEN DE BROSSARD

Miserere mei, Deus [3']

Uitvoerders

Il Caravaggio

Lila Dufy

sopraan

Blandine De Sansal

mezzo

Guilhem Worms

bariton

Ronald Martin Alonso

viola da gamba

Benjamin Narvey

theorbe

Camille Delaforge

klavecimbel, orgel & muzikale leiding

Zet het geluid van je mobiele telefoon uit.

Opnames maken in de zaal is niet toegelaten.

Helderheid in duisternis

Een bijdrage van Sven Sabbe

François Couperins 'Leçons de ténèbres' zijn verbonden met de zogenaamde Tenebrae-diensten in de katholieke liturgie, plechtigheden die plaatsvonden tijdens de laatste drie dagen van de Goede Week: Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Stille Zaterdag. Samen vormen ze het Triduum Sacrum – het heilige driedaagse dat het lijden, sterven en de graflegging van Christus herdenkt. Deze muziek klonk dus op het meest ingetogen en dramatische moment van het kerkelijk jaar. In de 17e eeuw verschoven de Tenebrae-diensten bovendien van de vroege ochtend naar de avond van de voorgaande dag, om het dramatische karakter ervan te versterken. Op het programma: de Lamentationes Jeremiae, Klaagliederen van de profeet Jeremia. Daarin betreurt hij de val van Jeruzalem, een voorval dat in de christelijke traditie wordt gezien als een voorbeschouwing van het lijden van Christus. Een bijzonder ritueel element van de Tenebrae was het geleidelijk doven van het licht. Met elke psalm doofde men een van de 15 kaarsen, totdat de kerk bijna volledig in duisternis gehuld was. Een symbolische overgang van licht naar donker.

Couperins muziek sluit naadloos aan bij deze rituele dramaturgie. De verstilling, de sobere bezetting en de introspectieve toon weerspiegelen de duisternis en de spirituele ernst van het moment. Er was in het Frankrijk van de 17e en 18e eeuw een bijzondere traditie rond de 'Leçons'. Componisten als Michel Lambert en Marc-Antoine Charpentier schreven al eerder hun eigen zettingen van de Lamentationes. Couperins versie, gepubliceerd in 1714, behoort tot de meest verfijnde en geliefde. Hij stond aan het hof van Lodewijk XIV dan ook bekend voor zijn elegante en gevoelige stijl. Zijn 'Leçons' werden waarschijnlijk uitgevoerd in een kloostercontext, mogelijk in het Parijse Couvent de Longchamp, waar adellijke dames

zich terugtrokken voor religieuze bezinning. Opvallend is dat deze muziek vaak werd uitgevoerd door hoogopgeleide vrouwelijke zangers, wat de virtuoze en sierlijke vocale lijnen verklaart.

De keuze voor de Klaagliederen is betekenisvol. De verwoesting van Jeruzalem wordt gelezen als spiegel van Christus' verlatenheid. De tekst "Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum" ("Jeruzalem, keer terug tot de Heer, uw God") krijgt in deze context een diepspirituele lading. Het is zowel een historische klacht als een oproep tot inkeer, passend bij de contemplatieve aard van de Goede Week. Couperin benadrukt deze plaats in de liturgie door een sobere bezetting: meestal één of twee hoge stemmen met basso continuo (orgel en viola da gamba). Het ontbreken van koor en orkestrale pracht benadrukt het persoonlijke, meditatieve karakter van de dienst.

Een bijzonder kenmerk van de 'Leçons' is de muzikale behandeling van de Hebreeuwse letters waarmee elk vers van de Klaagliederen begint (Aleph, Beth, Gimel, enz.). In de liturgische traditie worden deze letters afzonderlijk gezongen. Couperin maakt hiervan uitgebreide, melismatische passages, waarin de stem vrijuit ornamenten ontvouwt. Deze momenten combineren contemplatie met bijna sensuele schoonheid – een typisch Frans-barok spanningsveld tussen devotie en esthetische verfijning. Couperins 'Leçons de ténèbres' staan exact op dat kruispunt van liturgie, geschiedenis en kunstzinnige verfijning. In de verstilde klankwereld van deze muziek wordt de duisternis van de Tenebrae niet alleen uitgebeeld, maar bijna tastbaar gemaakt – als een ruimte van inkeer, verlies en hoop.

Sven Sabbe is musicoloog en content manager bij Muziekcentrum De Bijloke